

דרוש
הגדול והנפלא
שמע ישראל

מהרב החסיד רבי
נחום טוביה מפיראטין
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע
פרק א – ו מהכ"ו פרקים
יו"ל לראשונה מכתב יד מעתיק
י"ב מנחם אב תשפ"ד
נערך ע"י עקיבא שבריק

*Spreading the waters from the spring of the
Holy Baal Shem Tov requires much
time, effort and great detail.*

We need your financial support.

To donate via Paypal or Zelle

please use the links below:

לתרומות והנצחות

<http://paypal.me/ashavrick>

Zelle ashavrick@gmail.com

To be added to the weekly email, please contact me
at: Ashavrick@gmail.com

תולדות הגה"ח ר' נחום טוביה מפיראטין

בספר¹ בית רבי (ח"ג פ"י) נמנה הרה"ח רנ"ט שני לתלמידים שתחילת שימושם הי' אצל אדמו"ר הצ"צ. ואלו דבריו שם :

הרה"ג החסיד המפורסם ר' מנחם [נחום]² טובי' זלה"ה מפיראטין, חתן הרה"ח ר' שלמה פריידעש משקלאוו³. הי' פה מפיק מרגליות בד"ח, ונמצא ממנו כתבים הרבה בד"ח דרושי עצמו באורך גדול. הר"ר הלל [מפאריטש] מביאו ג"כ איזה פעמים בדרושו. הי' מקושר מאד לרבינו [הצ"צ]. אחר פטירת רבינו התקשר לבנו אדמו"ר הר"ר יהודה ליב נ"ע⁴, וגם אצל בנו אדמו"ר הר"ר ש"ז מקאפוסט הי' איזה פעמים. הי' רב ברעציצא בסוף ימיו, ושם ירעדו לשמו ולזכרו. אח"כ נחלה מאד ונסע לקיוב להתרפאות, ונפטר שם [בט"ו כסלו תרכ"ט]⁵, ושם מנוחתו כבוד. תנצב"ה.

¹ תולדות אלו נכתב ע"י הרה"ח ר' יהושע מונדשיין ז"ל, והודפס בפרד"ס חב"ד גליון ה.

² במקומות אחרים נקרא הוא גם בספר בית רבי רק בשם "נחום טוביה", כדלהלן.

³ עליו כותב בס' בית רבי (ח"א פכ"ו) : הרה"ח המפורסם ר' שלמה פריידעס זלה"ה משקלאוו, מחסידי רבינו [אדמו"ר הזקן] הגדולים (כשנסע רבינו בערי פולין נסע גם הוא עמו בצוותא עם הר"ר פנחס שקלאווער ז"ל, והי' עמו אצל הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזבוז נ"ע), ואח"כ לבנו אדמו"ר האמצעי נ"ע הי' כפוף ג"כ והי' מאוהביו, רק לא הי' מקושר כ"כ. ועם אדמו"ר בשעל צ"צ נ"ע הי' ג"כ אוהב נאמן וכפוף לו, וגם הי' מחותנו (כי אדמו"ר הררי"ל נ"ע בן אדמו"ר צ"צ נ"ע הי' חתנו בזיווג ראשון, ונולד לו מבת הרר"ש, אדמו"ר הר"ר שלמה זלמן נ"ע מקאפוסט... ואדמו"ר הר"ר שלום דובער שליט"א מרעציצא). הוא הי' רושם דברי רבינו [הזקן] בטוב מאד, ורשימותיו נמצאים למאות ולאלפים ערך ארבעים ביכלעך. ובעת שעשה השידוך עם אדמו"ר [הצ"צ] מסר כל הכתבים לאדמו"ר, וזה הי' הנדוניא שלו. ואדמו"ר הגיה אותם והוסיף עליהם הגהות והוספות רבות. גם נמצא אצלנו ג' מכתבים יקרים מאדמו"ר הנ"ל אליו, שיש בהם הרבה דברים טובים ומועילים לעבודת השי"ת. חתניו היו הרה"ח המפורסם ר' נחום טובי' זלה"ה מפיראטין, והרה"ג המפורסם ר' שלמה זלמן זלה"ה רב דוויליז ליעלפלי וקריסלאווע.

⁴ וגם הי' גיסו (כמבואר בהע' הקודמת).

⁵ כך כותב הסופר יצחק יעקב ווייסבערג מקיוב ב'המליץ' (כ' תמוז תר"מ) וב'הבקר אור' (אדר-ניסן תר"מ) : סח לי זקן נכבד אחד ממשפחת פ' מעשה שהיה בימיו, ביום ט"ו כסלו תרכ"ט מת בזה רב קדוש וחסיד אחד, ר' נחום טוביה זצ"ל, שהיה מו"צ לעדת רעטשיצא, עד אשר הובילוהו רגליו אל עירנו להתרפאות מהרופאים המפורסמים אשר בקרבה כו'.

ושמענו שהרה"ח ר' נחום טובי' מפיראטין זלה"ה למד ד"ח בימי עלומיו מהר"ר זלמן [ריבלין משקלאוו, ב"ר אלי' פלאטקיס]⁶.

אחד מסיפוריו של ה' פישל שניאורסון נבנה סביב דמותו של החסיד ר' נחום טוביה⁷, ובו קוראים אנו בין השאר:

..אחד גדול מבין החסידים... אמנם הגדולים שבין החסידים ידועים לרבים, אבל הם לא היו מפורסמים לא בחייהם ולא לאחר פטירתם, כפי שהיו ראויים לכך, מפני שעם כל גדולתם היו מתבטלים כעפרא דארעא לנוכח קדושתו הגאונית של הרבי. זהו מעין "שרגא בטיהרא", אור הנר, שאף אם הוא בהיר ביותר, נראה הוא חיוור ועלוב לנוכח אור השמש. והנה אחד מאלה הידוע ולא מפורסם למדי... זהו ר' נחום טוביה שהיה מקודם רב בפיראטין ואחר כך ברעציצה. החסידים היו קוראים לו רנ"ט. גדול היה האיש בתורה ובחסידות, יחד עם זאת היה איש תם ועניו להפליא. ובעיקר היה מלא תדיר דביקות עצומה, שאכלה ממש את גופו החלש... אין לשער את כוח הדביקות שלו. מעיז אני לומר, שדברי התורה והתפילה כאילו נחשפו לפניו במלוא עמקייהם האין סופיים, והיה הוא נמשך אחריהם מתוך מתיקות איומה והתבטלות מזעזעת שבדביקות ללא גבול. אולי זוהי הדרגה שקוראים בחסידות בשם "אהבה רבה בתענוגים"... שהיא מחוץ לכל גבול...

בפעם הראשונה ראיתיו, כשהוא בא עם הרבה מגדולי החסידים לחג השבועות לליובאוויץ. הוא הגיע יומיים לפני החג בשעה מאוחרת אחר הצהריים, הניח את החבילה שלו באכסניה, ובלי לנוח כלל, הלך מיד לבית הרבי, ובערב התפלל באולם הקטן תפילת מעריב בציבור... בצניעות ובחשאי התפלל תפילת מעריב בפניה דרומית מזרחית, עמד ללא נוע, פניו לכותל, וכתפיו רוטטות רטט חשאי ומשולהב... כשנגמרה

⁶ גם זה מדברי הבית רבי (ח"א פכ"ו). ועוד שם אודות הרה"ח ר' זלמן ריבלין משקלאוו: מחסידי רבינו [הזקן] נ"ע, ואח"כ התקשר לבנו אדמו"ר האמצעי נ"ע ואח"כ גם לנכדו אדמו"ר בעל צ"צ נ"ע. אחיו הי' הרה"ח המפורסם ר' ליב מאולע זלה"ה, אביו של הרה"ג החסיד המפורסם ר' אלי' יוסף זלה"ה מדריבין [בעל ה'אוהלי יוסף']. הר"ז הי' מחותנו של אדמו"ר האמצעי נ"ע, כי הרה"ק ר' מנחם נחום בן אדמו"ר נ"ע הי' חתנו. גם הי' מחותנו של הרה"ג ר' אברהם שיינעס זלה"ה כו'.

⁷ זהו הסיפור "למעלה מעשרה טפחים", שבקובץ 'חמשים סיפורים' (ירושלים תשי"ז), עמ' 411 ואילך. הסופר (שנולד בשנת תרנ"ה, ולדעה אחרת, תרמ"ז), כמובן שלא הכיר את החסיד רנ"ט, ואף אביו, הרב רש"ז מהאמיל, שנולד בשנת תרכ"ד, לא יכול היה להכירו היטב אלא רק לראותו בילדותו. אולם שניהם שמעו בוודאי מהאב הסב האדמו"ר מרעטשיצא, שהכיר את החסיד רנ"ט הן מתקופת הצ"צ בליובאוויטש והן מתקופת קאפוסט, גם היה קרובו, וגם שמע אודותיו מאנשי רעטשיצא, ששניהם כיהנו שם ברבנות.

התפילה וכל המתפללים (אף אלה המאריכים בתפילה כדרך החב"דיים) יצאו את האולם, נשאר הוא לבדו עומד בפניתו...

בין הבאים לחג לליובאוויץ היו גם בני עירו של הרב ר' נחום טוביה (רנ"ט) והם סיפרו לי דברים נפלאים ההולמים את האיש הגדול. לעתים תכופות קורה הדבר (מספרים הם), שהרב מאריך בתפילת הלחש שבמעריב ונשאר בבית הכנסת לאחר שכל המתפללים יצאו משם, וכשבאים למחרתו בבוקר להתפלל תפילת שחרית, מוצאים את הרב באותה הפינה אחוז כולו להבות הדביקות של אותה תפילה בלחש...

אחד מזקני החסידים היה אומר עליו, שאמנם נשמתו של רנ"ט נכנסה עם יום היוולדו לגוף שלו, אבל בעצם נשארה הנשמה כמלפני הלידה מעורה וקשורה בעולמות העליונים. ובשעת התפילה וההתעסקות בחסידות הוא נמשך למקורו העליון, ובקושי "חוזר" אחר כך לגופו שבעולם הזה.

והנה במקום רבנותו בפיראטין, ואחר כך ברעציצה, היה אומר בכל שבת לפני עדתו מאמר חסידות בשעת שלוש סעודות. המאמרים האלה היו עמוקים מאוד, עד שבדרך כלל לא היה גומר את המאמר בשבת אחת, אלא היה אומר ומרחיב אותו המאמר (בהמשכים רבים משבת לשבת) במשך שנה ויותר. בני עירו הראו לי שני ספרים עבים, שכל אחד מהם מכיל כתבי יד מכורכים של מאמרי רנ"ט. הספר האחד נקרא בשם "וידעת"⁸, היינו כתבי יד של המאמר (בהמשכים רבים) על הפסוק "וידעת היום והשבות אל לבבך", והספר השני נקרא "שמע ישראל", שהם כתבי יד מכורכים של המשכי המאמר על הפסוק "שמע ישראל ד' אלקינו וכו'". אכן, מבורך יהיה האיש, שיצליח להוציא בדפוס את שני הספרים המאמרים האלה ויזכה את הרבים מאורו הגנוז של האי גברא רבא.

⁸ בלקוטים ביאורים על תניא להחסיד רבי אברהם צבי ברודנא, הזכיר דרוש זה. וזה לשונו: ועל פי ההסבר על זה בדרוש וידעת הגדול (כתב יד) אות י"ב על פסוק כי אל דיעות ה'.

אגרת מכ"ק אדמו"ר הרש"ב על ענין קניית כתבי יד של הרנ"ט

[תרמ"ז]

ב"ה⁹ יום ד' ט"ז סיון

ליובאוויטש

כבוד ידידי עוז המפורסם ווח"ס נכבד י"א כו' מו"ה אשר¹⁰ שי'...

על דבר כתבי קודש הרנ"ט ז"ל הנמצאים בקאלאניע נאווע פאלטאווקע, לכבודו בנקל להשיגם, יען הקאלאניע הנ"ל קרובה היא למחננו ויארסט¹¹ על הדרך מניקאליעב לזנאמענקא, ובודאי יש לכבודו מכירים שמה.

ועל דבר הכ"ק הנמצאים אצל ב"ד הרר"א בקעשינוב¹², לפי דעתי אי אפשר להשיג משם.

נא מכבודו להשתדל להשיג הכ"ק של הרנ"ט (בי בודאי נמצא בהם כי"ק אדמו"ר זצוקלה"ה), וכמה שניצרך לשלם עבורם או יעלה הוצאות יודיעני, ואשלח לו אי"ה תיכף ומיד בתודה חמה...

יקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו עוז דו"ש מלונ"ח תכה"י.

שד"ב

⁹ נדפס באגרות קודש ח"ו אגרת א'קכח.

¹⁰ מו"ה אשר: גרוסמן מניקוליוב.

¹¹ ויארסט: מדה רוסיית, שהיא קצת יותר מקילומטר.

¹² ב"ד הרר"א בקעשינוב: בן דודי הר"ר אברהם [במהרי"ן], באדמו"ר הצמח צדק, הגר] בקעשינוב. לימים הי' מחותנו של רבינו, וחותנו של כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע.

דרוש שמע ישראל

מהרב החסיד רבי נחום טוביה מפיראטין

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד. איתא בספרי הקבלה¹³, בכללות ענין הכוונה דאחד, הוא בבחינת מסירת נפש באחדות פשוט כו', ועל דרך מה שאיתא בספרי¹⁴, על פסוק מי כהוי"ה אלקינו בכל קראינו אליו, אליו ולא למדותיו כו'. וגם על פסוק בכל נפשך, אמרו רבותינו זכרונם לברכה, אפילו הוא נוטל את נפשך, דהיינו גם כן בחינת מסירת נפש. ויש להבין מהו שני בחינות מסירת נפש הללו, דאחד ובכל נפשך. והנה בדרוש המתחיל ויקחו¹⁵ לי תרומה כו', נתבאר, דמסירת נפש דאחד, היינו בנשמה האלקית, בדרך כליון ותשוקה רבה, מצד ההתבוננות באחדות פשוט, דכולא קמיה כלא השיבי כו', וכי האי גוונא. אבל מסירת נפש דובכל נפשך, היינו מסירת נפש בפועל ממש, מצד הגוף ונפש הטבעית, ועל דרך שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, על שלש עבירות, יהרג ואל יעבור כו', וכי האי גוונא. וזהו שהיה רבי עקיבא מצטער על פסוק בכל נפשך, מתי יבוא לידי ואקיימנה. דהגם שהיה בכח נשמתו האלקית, למסור נפשו מצד עצמה, כנזכר לעיל בבחינת כלות הנפש כו', אבל היה רוצה לבוא לידי מסירת נפש בפועל ממש דוקא, שזהו שעולה למעלה מעלה, יותר ממסירת נפש דנשמה האלקית, (כמו שיתבאר).

ויש להבין כל זה, דהרי לכאורה, כל עיקר ענין מסירת נפש, הוא לעצמות אור אין סוף ברוך הוא ממש, וכנזכר לעיל בשם הספרי, אליו ולא למדותיו כו'. ואם כן, מהו זה, שמסירת נפש בפועל ממש, עולה למעלה יותר ממסירת נפש דנשמה אלקית, הרי אין מעלה יתירה, חס ושלום, מעצמות אור אין סוף ברוך הוא ממש. ועל כרחך צריך לומר, דזהו המעלה יתירה עצמו, בבחינת העצמות דאור אין סוף ברוך הוא. ואם כן צריך להבין שני הבחינות הללו דעצמות אור אין סוף ברוך הוא, דהיינו מה שבא מצד המסירת נפש דנשמה האלקית, ומה שבא מצד מסירת נפש בפועל ממש כנזכר לעיל.

¹³ פע"ח שער ק"ש פ"ז. שער הכוונות כוונת ק"ש.

¹⁴ אינו בספרי שלנו, אבל הובא בפרדס רימונים שער לב פ"ב.

¹⁵ מאמרי אדמו"ר האמצעי שמות ח"א ע' רעח.

וגם זה יש להבין בדרך ממה נפשך, אם הענין דמסירת נפש בפועל ממש, יש בכח הנשמה האלקית, למה לא תבא לזאת המעלה מצד עצמה, בדרך כלות כנזכר לעיל. ואם אין כזה מצד הנשמה האלקית עצמה, אם כן, איך יתכן ענין המסירת נפש הזה שבפועל ממש. כי בודאי, אין זה מצד הגוף ונפש הטבעית, שהוא רוח הבהמה יורדת למטה, כי אם שכל זה מצד הנשמה האלקית, שהוא רוח האדם העולה למעלה, כידוע. והלא, אין זה בכחה כלל, לבא למסירת נפש כזה, דהרי אם יש זה בכחה, למה לא תבא לידי מסירת נפש, כי אם כשיגזרו עליו לעבור התורה ומצות בפועל ממש, ולא תבא בבחינת מסירת נפש מצד עצמה, בבחינת כלות הנזכר לעיל. והוא גופא יש להבין בעיקר ענין מסירת נפש דנשמה מצד עצמה בדרך כליון כנזכר לעיל, שהוא אליו ולא למדותיו, דהאיך יש בה ענין מסירת נפש כזה, דהרי ידוע בעיקר שרש הנשמה, ביחוד אבא ואימא וזעיר ונוקביה, שהמה בחינת העשר ספירות, בחינת מדותיו דוקא. ואם כן, איך יש בכחה לבא למסירת נפש בעצמות אור אין סוף ברוך הוא, אליו ולא למדותיו, שזה למעלה מעלה הרבה מעיקר שרשה כו'.

אך הענין הוא, דהנה ידוע בשרש הנשמות, שהוא ביחוד פנימי דאבא ואימא וזעיר ונוקביה כו'. וביאור ענין יחוד פנימי זה, הוא על דרך מבשרי אחזה כו', דאבא ואימא, זהו בחינת חכמה ובינה שבנפש, ויש בהם שני בחינות, פנימית וחינונית, דהיינו פנימית חכמה ופנימית בינה, וחינונית חכמה וחינונית בינה, (כמו שמבואר במקום אחר באריכות). והנה חינונית חכמה ובינה, היינו מה שנוגע לענין השגת השכל. שבחינת החכמה, הוא כח המשכיל כל ההשכלות, שממנו יבא בחינת טיפת אבא הנקרא ברק המבריק, בבחינה הנקרא יסוד אבא, ומתקבל במוח הבינה, בחינת אימא, שהוא התפיסא והשגה, ונעשה בבחינת השגת השכל, שנתפס במוח ענין שכלי ממש.

וכמו כן הוא בחכמה ובינה שבנשמה האלקית, שבא בבחינת השגת שכל באור האלקי, שמשכיל ומתבונן בגדולת ה' וכי האי גוונא. שבודאי, להיות ענין ובחינת השגת המהות, אי אפשר, כי אם במה שבא האור האלקי להחיות העולמות, שזהו מה שכתוב (נחמיה ט') ואתה מחיה את כולם כו', שעל זה נאמר נודע בשערים כו'. וכמו שמבואר במקום אחר¹⁶ בפירוש נודע, לשון נפעל, שצמצם את עצמו להיות בא בדרך ידיעה והשגה, לכל חד וחד לפום שיעורא דיליה, ולפי מה דמשער בליביה. וזהו הנקרא בחינת חינונית אבא ואימא למעלה, דהיינו אותו האור האלקי שנתצמצם לבא להיות מושג בהשגה דחכמה ובינה, זהו הנקרא אבא ואימא למעלה. (כי לא יתכן בחינת החכמה ובינה למעלה, כמו ענין החכמה ובינה שבנפש, שמשכיל בשכלו איזה דבר

¹⁶ לקוטי תורה במדבר א, א.

המושכל, זולתו. מה שאין כן למעלה, שאין זולתו, והכל מאתו נמצאו. כי אם מה שבא ומתפשט בבחינת חכמה ובינה שלמטה, נקרא למעלה בחינת חכמה ובינה כו'. ואין זה רק בדרך זיו והארה לבד, שאין זה בערך העצמיות ממש. וזהו מה שיכול לבא בבחינת השגת המהות בבחינת חכמה ובינה שבנשמה האלקית כו'. (ומה שיתכן השגה והתבוננות בלמעלה מזה, אין זה רק בדרך השגת המציאות, כמו שמבואר במקום אחר).

וכמו כן יובן, בבחינת זעיר ונוקביה, שהוא למטה, בנפש, בחינת המדות שבלב ובחינת הדיבור, כידוע, ולפי שכלו יהולל איש, הן המדות שבלב, שהתפעלות המדות בלב הוא כפי ערך התבוננות השכל דוקא, ולא יותר מזה. וכן מה שבא מן המדות שבלב אל הדיבור, הכל כפי ערך השכל. ויובן בנשמה האלקית, שכל עיקר התפעלות המדות דאבה ויראה, אין זה רק במה שבא בהשגה דמוחין דחכמה ובינה, דהיינו בבחינת ואתה מחיה את כולם כנזכר לעיל, וכמו לאהבה את ה' כי הוא חייך וכי האי גוונא, וכן בדיבור כנזכר לעיל.

ולמעלה, בחינת יחוד זעיר ונוקביה, הוא במה שבא להחיות את העולמות, וכמו כי ששת ימים עשה כו', וכתוב מלכותך מלכות כל עולמים, ובדבר מלך שלטון כו', שזהו מה שכתוב, בדבר הוי"ה שמים נעשו כו'. וכל זה הוא בחינת חיצונית חכמה ובינה, וחיצונית זעיר ונוקביה, כנזכר לעיל ודי למבין.

אבל יחוד פנימי דאבא ואימא וזעיר ונוקביה, הוא על דרך משרי אחזה כו', דפנימית החכמה הוא בחינת ראייה שבנפש, וכמו איזהו חכם, הרואה כו', דהיינו הכרה אמיתית במהות הדבר, מה שלמעלה מכל עיקר ענין השגת השכל. וכמו בנשמה האלקית, בחינת פנימית החכמה, הוא בחינת הראייה בעצמות אור האלקי, מה שלמעלה מעלה מבחינת השגת השכל, דלית מחשבה תפיסא ביה כו'. וכן הוא בפנימית בינה, מה שנלקט במוחו אמיתית הדבר כמו שהוא, למעלה מעלה מערך השגת שכלו, שאינו יכול להביא זה בבחינת השגה והסבר דחיצונית בינה, והוא הנקרא עומק המושג, כידוע.

והנה בוודאי יש הפרש גדול בין מה שבא בדרך השגה שכלית דחיצונית חכמה ובינה, למה שאינו אלא בבחינת ראייה ובחינת הקליטה הנזכר לעיל דפנימית חכמה ובינה. כי מה שבא בדרך השגה שכלית, הוא שיכול להשיג גם מה שאינו מן העצמות שלו, (בלשון אידיש, וואש ניט אייגינש מיט זיך כו'), כי אם מה ששומע מזולתו, או שרואה באיזה ספר וכי האי גוונא. מה שאין כן, בחינת הראייה והקליטה הנזכר לעיל, לא יכול להיות, כי אם במה שהוא מן העצמות שלו, (אייגינש מיט זיך). אבל אם אינו מן

העצמות שלו, גם שישמע מזולתו, או שיראה כתוב בספר, לא יבא רק בדרך השגה, ולא בבחינת ראייה וקליטה הנזכר לעיל. וזהו עצמו הטעם בבחינת ראייה שבעין ושמיעה שבאוזן, ששרשם בנפש, בחינת הראיה בחכמה שבנפש, ובחינת השמיעה בבינה שבנפש. ואם כן, בשרשם, הראיה למעלה מהשמיעה. והרי בפעולתם בגשמיות כלי העין והאוזן, הראיה למטה מן השמיעה, כי השמיעה יכול להיות גם בדבר רוחני, כמו הקול וכי האי גוונא. והראיה, אינו אלא בדבר גשמי דוקא. אך זהו מטעם הנזכר לעיל, מפני שהראיה איננו אלא במה שהוא עצמות דוקא. וכשבאה הראיה, מתלבש בעין הגשמי. על כן, אז עיקר עצמיותה בבחינת הגשמיות, על כן לא תבוא רק בראות דבר גשמי דוקא, שזהו עצמות שלה. מה שאין כן השמיעה, שתוכל להיות גם במה שאיננו עצמות שלה, על כן תשמע גם דבר רוחני כמו הקול כו'. וככה יובן ההפרש בבחינות, שבין חיצוניות חכמה ובינה לפנימיות חכמה ובינה, כנזכר לעיל, ודי למבין.

והנה, הגם שבוודאי מהות ועצמות הנפש, הוא למעלה מעלה מבחינת חכמה ובינה שבה, שאינם רק כחות המתפשטים מן הנפש, כענפים המתפשטים מן גוף האילן, אך יש בבחינת העצמיות שבנפש, שני בחינות. הראשון, כמו שהוא מצד עצמותו ממש, שלמעלה מעלה הרבה מן הכחות המתפשטים ממנה, והוא הנקרא עצם שבעצמיות כו'. והשני, בחינת העצמיות שבנפש שבא בבחינת הכחות המתפשטים ממנה, וכמו בפנימית חכמה ובינה, בחינת ראייה וקליטה הנזכר לעיל, ונקרא זה העצמיות שבהתפשטות.

וכמו כן יובן כל זה בנשמה האלקית, דפנימית החכמה ובינה שלה, הוא בחינת הראיה והקליטה, כנזכר לעיל, באור האלקי עצמו, במה שלמעלה מעלה מערך ההשגה, דלית מחשבה תפיסא ביה כלל, (בלשון אידיש, עש לייגט זיך אין מוח דיא אמיתית פון אור האלקי, מה שאין השכל יכול להשיג, כנזכר לעיל, מחמת שזהו עצמיות שלה, עש איז אייגינש מיט זיך כו'). ונמצא לפי הנזכר לעיל, יש שני בחינות בעצמות שבנשמה האלקית. הראשון, כמו שהוא מצד עצמותה ממש, הנקרא עצם שבעצמות, שלמעלה מעלה מבחינת הכחות המתפשטים ממנה, והוא הנקרא בחינת יחידה. והשני, עצמות שבהתפשטות, דהיינו בחינת פנימית חכמה ובינה הנזכר לעיל, שזהו גם כן מבחינת העצמות שבה, כנזכר לעיל.

ויובן זה, למעלה, על דרך מה שמבואר בספרי הקבלה, אור אין סוף, למעלה מעלה עד אין קץ, ולמטה מטה עד אין תכלית. דבחינת אור אין סוף, למעלה כו', היינו מה שהוא למעלה הרבה מבחינת איזה התפשטות אור, דהיינו כמו שהוא מצד עצמו ממש. ובחינת אור אין סוף, למטה כו', היינו גם במה שכבר בא בבחינת התפשטות כו', יש בזה בחינת עצמות אור אין סוף, דלית מחשבה תפיסא ביה כלל כו', והוא ענין יחוד

פנימי דחכמה ובינה, דהיינו בשרש הנשמות, מה שבא בבחינת ראייה וקליטה הנזכר לעיל, והוא הנקרא למעלה, בחינת יחוד פנימי דאבא ואימא, שזהו מצד העצמות דוקא, שממילא יהיה בחינת יחוד פנימי זה דאבא ואימא כו'. (והוא בחינת האור דקו וחוט, שהוא אותו האור עצמו שלפני הצמצום, רק שבא בבחינת קו וחוט, דהיינו בדרך התפשטות אור. מה שאין כן, בחינת עצם שבעצמיות, היינו אור אין סוף שלפני הצמצום, שאינו בערך התפשטות אור, וכידוע, וכמו שיתבאר אם ירצה ה'. ולמעלה מזה, גם באור אין סוף שלפני הצמצום, היינו בחינת יחיד ואחד וקדמון, כמו שיתבאר אם ירצה ה'). וזהו ענין הנזכר לעיל, בשרש הנשמות, ביחוד פנימי דאבא ואימא, שהוא בבחינת העצמיות שבהתפשטות, מה דלית מחשבה תפיסא ביה כלל, כנזכר לעיל, ודי למבין.

ומכל הנזכר לעיל, יובן גם כן ביחוד פנימי דזעיר ונוקביה, ועל דרך מבשרי אחזה כו', הנה יש שני בחינות במדות שבלב. הראשון, הנולדים על פי השכל דוקא. והשני, מדות שלמעלה מן השכל, על דרך מדות טבעיות, שישנם מתולדתו גם בתינוק קטן, שלא על פי השכל, שאין זה רק מצד שהמה מן העצמות דנפש דוקא, (וכמו שיתבאר במקום אחר, בענין בית שמאי אוסרין ובית הלל מתירין, מפני שבית הלל מסטרא דחסד, ובית שמאי מסטרא דגבורה, וכן בענין אברהם אוהבי ופחד יצחק, שזהו רק מצד עצם הנשמות כו', וכמו שמבואר בתורה אור¹⁷ על פסוק מים רבים כו', בביאור דברי המקובלים בסדר השתלשלות העשר ספירות, די ש אומרים שהן בשלשה קווין, ונתבאר שם, שלפי דעה זה, המדות נמשכים מן הכתר על ידי הדעת כו'). מה שאין כן, מדות הנולדים מן השכל, יכולים להיות גם שאינם מן העצמיות דנפש, כי אם שהשכל מחייבם, ונקרא מדות הנקנים בדרך קנין, (וכמו שיתבאר בדרוש המתחיל שמאלו תחת לראשי כו', באריכות).

וככה יובן בנשמה האלקית, בבחינת המדות שלמעלה מן השכל, וכמו אהבה רבה ויראה עילאה וכי האי גוונא, שזהו מצד עצמות הנשמה האלקית, ולא מצד ההשגה וההתבוננות. כי אם, שעל ידי התבוננות השכל, יבאו מהעלם לגילוי. ואין זה רק שההתבוננות מעוררם לבד, ובאים רק דרך מעבר השכל וההתבוננות כו'. וכן הוא בענין הדיבור, במה שנקרא נפש המדברת, ולא במה שבא על פי השגת השכל. וכמו בטבעי בני אדם, יש מרבה דברים בטבעו, ויש מקמץ בדברים. וכן באיכות הדיבור, יש מי שכל דיבורו בדברים המשמחים את הלב, ויש להיפוך כו'. וכל זה, הכל במה שהוא מצד עצמות הנפש דוקא.

¹⁷ נח ט, ד.

ויובן זה הכל, למעלה, בבחינת העצמות שבהתפשטות, גם ביחוד זעיר ונוקביה, שהוא האור המתלבש בעולמות. וכמו בענין התחדשות מאין ליש, שהארץ תוציא צמחה מאין ליש וכי האי גוונא, שאין זה רק מכח האור אין סוף עצמו דוקא, מה דלית מחשבה תפיסא ביה כלל, כידוע. וזהו ששרש הנשמות ביחוד פנימי דאבא ואימא וזעיר ונוקביה, שיש בזה מבחינת העצמות דאור אין סוף, כנזכר לעיל. על כן, יכולה הנשמה האלקית, מצד עצמה, לבוא לבחינת המסירת נפש, שהוא אליו ולא למדותיו, כנזכר לעיל בבחינת כלות הנפש כו', דהיינו בבחינת העצמות שבהתפשטות, כנזכר לעיל, ודי למבין.

ב) ומעתה יש להבין בחינת מסירת נפש שבפועל ממש על התורה ומצות, שהוא למעלה יותר ממסירת נפש דנשמה האלקית מצד עצמה, כנזכר לעיל. והענין הוא בהקדים מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, בראשית ברא כו', בשביל התורה שנקראת ראשית כו', ובשביל ישראל שנקראת ראשית כו', דהיינו שהתורה וישראל המה בחינות ממוצעים, בין עצמות אור אין סוף לנאצלים כו'. ויש להבין ענין שני הממוצעים הללו, ולמה צריך לשניהם דוקא.

הנה ידוע מה שכתוב, דאורייתא מחכמה נפקת. וכן בנשמות ישראל נאמר, בנים אתם כו', כמו שהבין נמשך מטפה דמוח האב, כך כביכול, נשמת כל אחד מישראל, נמשכה ממחשבתו וחכמתו יתברך, (וכמו שמבואר בלקוטי אמרים פרק ב'). ואם כן, הרי התורה וישראל, אחד המה, ששניהם נמשכים מבחינת חכמתו יתברך. ולפי הנזכר לעיל, הרי גם פנימית החכמה, אין בזה רק בחינת עצמות שבהתפשטות. ולפי זה, יש להבין, איך המה ממוצעים, בין עצמות אור אין סוף, כמו שהוא לבדו ממש, להיות בא בהתפשטות לנאצלים כו', דהרי הממוצע צריך להיות כלול משני הבחינות, העליון ותחתון. ולפי הנזכר לעיל, הרי שרש התורה וישראל, רק מבחינת עצמיות שבהתפשטות, (שזהו בחינת הקו וחוט שלאחר הצמצום כו').

אך הענין הוא, דהנה אמרו, אין אור אין סוף שורה אלא בחכמה כו'. דגם זה יש להבין, דהלא לגבי עצמיות אור אין סוף, כמו שהוא לבדו, אין ערוך, גם פנימית החכמה, להיות שורה בה, כמו שהוא לבדו. ואם דזה קאי על אור אין סוף שבא בהתפשטות, כנזכר לעיל, וכמו ביחוד פנימי דאבא ואימא וזעיר ונוקביה כו', אם כן, למה זה אמר שאין שורה אלא בחכמה, הרי הוא נמצא גם באימא וזעיר ונוקביה הפנימית, כנזכר לעיל.

ויובן זה מבשרי כו', על פי הידוע, במה שנקרא בשם נפש המשכלת. דגם זה לא יובן, דהרי גם כח המשכיל, אין זה רק כח אחד מכחותיו של הנפש, שאינם רק בחינת ענפים

המסתעפים כו'. והנפש עצמה, למעלה מעלה מהם. ואם כן, למה זה נקרא בשם נפש המשכלת. ואם שזה קאי על העצמות שבהתפשטות, כנזכר לעיל, אם כן, למה דוקא תקרא נפש המשכלת, ולא נפש המדות והדיבור, שגם בהם מתאחדת בבחינת העצמות שבהתפשטות, כנזכר לעיל. אלא שבאמת, מה שנקרא נפש המשכלת, היינו במהות ועצמות הנפש, כמו שהוא למעלה מבחינת ההתפשטות, הנקרא עצם שבעצמיות, כנזכר לעיל. ושם דוקא, מתייחס בחינת המשכלת, שתקרא הנפש עצמה בשם נפש המשכלת, דהיינו שעיקר התעוררות מהות ועצמות הנפש ממש, לבא בבחינת התפשטות הכחות, הוא על ידי כח החכמה המתייחס עמה, והיא הכוללת גם כל הכחות כולם. על כן, באמצעות החכמה הפנימית שבמהות ועצמות הנפש, בא עצמותו לבחינת התפשטות כל הכחות, וכמו גם כשכבר בא התלבשות הנפש באיברי הגוף, שעל ידי זה הוכרח להיות השתנות חיות מאור הנפש מרוחניות לגשמיות, הוא על ידי התלבשותה במוחין תחלה דוקא, שנקרא בשם ראש ומקור כללי לכל התפשטות אור וחיות הנפש שבכל איברי הגוף.

ואם כן, מובן, שיש שני בחינות בכח המשכיל. הראשון, מה שהוא כח פרטי לבד כשאר הכחות, ויש בזה פנימית וחינונית הנזכר לעיל. והשני, מה שמתאחד במהות ועצמות הנפש ממש, להיות מקור ההסתעפות של כל עיקר התפשטות הנפש בכל הכחות כולם, וכן בהתלבשות אברי הגוף, להיות מקור לכל עיקר התפשטות בחינת גשמיות דאברי הגוף כו'. וכמו כן יובן, למעלה, מה שאמר, אין אור אין סוף שורה אלא בחכמה כו', דהיינו שיש התאחדות, לבחינת פנימיות החכמה, בעצמות אור אין סוף, כמו שהוא לבדו ממש, להיות בא בכל עיקר ההתפשטות דפנימיות העשר ספירות כנזכר לעיל, ויש שני בחינות בכח החכמה. הראשון, מה שבא בדרך עשר ספירות בצירוף אדם, ויש בזה חינוניות ופנימיות, כנזכר לעיל. והשני, מה שמתאחדת במהות ועצמות אור אין סוף, כמו שהוא לבדו ממש כו'.

ומזה יובן במעלת התורה, דמחכמה נפקת, היינו מבחינת החכמה, כמו שהוא בעצמות אור אין סוף, כמו שהוא לבדו ממש, וכמו שאמר, דאורייתא וקודשא בריך הוא, כולא חד כו'. מה שאין כן בנשמות ישראל, כמו שכתוב בנים אתם כו', היינו ביחוד פנימיות דאבא ואימא כו', שהוא על כל פנים, בבחינת החכמה דעשר ספירות, רק שיש בזה מבחינת העצמות שבהתפשטות כנזכר לעיל. וזהו מה שאמר, בשביל התורה ובשביל ישראל כו', להיות דהתורה, שרשה בחכמה שבעצמות אור אין סוף ממש, והיינו מה שיש בכח עצמותו, כמו שהוא לבדו, להיות בבחינת העצמות שבהתפשטות, להיות בחינת יחוד פנימיות דאבא ואימא וזעיר ונוקביה כו', עד יחוד אבא ואימא בחינוניות, לצורך התהוות העולמות כו'. ונתבאר לעיל, בשרש הנשמות, ביחוד פנימי דאבא

ואימא כו', שזהו מצד בחינת העצמות שבהתפשטות. על כן, דוקא שני בחינות דתורה וישראל, המה הממוצעים. וכידוע, בכל ממוצע, שיש בו מבחינת העליון ומבחינת התחתון, דהיינו שהתורה הוא מבחינת העליון דעצמות אור אין סוף ממש, (בחינת תחתונה שבמאציל, וכנזכר לעיל, שהוא מה שיש בכח עצמותו להיות מקור כו'), ונשמות ישראל, מבחינת התחתון, היינו בחינת העצמות שבהתפשטות, (בחינה עליונה דנאצלים כו'). ואם כן, שניהם דוקא, תורה וישראל, המה בחינת הממוצעים. מה שאין כן, תורה בלא ישראל, וישראל בלא תורה, כנזכר לעיל, ודי למבין.

ובזה יובן מעלת מסירת נפש על התורה ומצות, למעלה מן המסירת נפש דנשמה מצד עצמה, לפי מה שנתבאר לעיל, דמסירת נפש דנשמה, הוא רק אל בחינת העצמות שבהתפשטות. מה שאין כן, מסירת נפש דתורה, הוא לבחינת עצמות אור אין סוף, כמו שהוא לבדו ממש, ששם שורש התורה דאורייתא מחכמה נפקת, ואורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד, כנזכר לעיל, ודי למבין.

ג) אך עדיין יש להבין הקושיא הנזכר לעיל, בדרך ממה נפשך. דהרי על כרחך, שמסירת נפש על התורה ומצות, הוא מצד הנשמה האלקית. ועל כרחך, שזה יש בכחה. דאם לא כן, מאין תבוא למסירת נפש זה על התורה ומצות. ואם כן, למה לא תבוא הנשמה למסירת נפש זה מצד עצמה, בדרך כליון כנזכר לעיל. הענין הוא, דהגם שנתבאר לעיל, בשרש הנשמות, ביחוד פנימי דאבא ואימא כו', שהוא בחינת העצמות שבהתפשטות, כנזכר לעיל, ולא למעלה מזה. אך הרי אמרו, במי נמלך, בנשמתן של צדיקים כו'. דהמלכה הזאת, היתה בעצמותו ממש, קודם שבא בבחינת ההתפשטות, אם להיות בא בבחינת ההתפשטות, (כמו שמבואר בדרוש המתחיל דומה¹⁸ דודי כו'). אם כן, על כרחך, שעלו הנשמות בעצמות אור אין סוף, כמו שהוא לבדו ממש. (ואם שזהו בנשמות הצדיקים שעוסקים בתורה ומצות, אף על פי כן, הרי על כל פנים, הנשמות עלו בשם, רק שזהו כח הנשמות דעסק התורה ומצות, שלמעלה מכח הנשמות גם במסירת נפש בבחינת כליון הנזכר לעיל, וכמו שיתבאר). והרי אם כן יובן לפי זה, בענין מסירת נפש דתורה ומצות, שיש זה בכח הנשמה עצמה דוקא. אך אם כן, אדרבה, הקושיא יותר חזקה, למה לא תבא הנשמה מצד עצמה למסירת נפש זה, כי אם דוקא על ידי תורה ומצות כנזכר לעיל, אם זה יש בכחה מצד עצמה.

הענין הוא, דהנשמה האלקית נקרא בשם אדם, וכמאמר אדם אתם כו', שהוא בחינת אדמה לעליון, והיינו כמו שעצמות אור אין סוף ממש, שהוא למעלה מעלה מכל עיקר התפשטות אור, (גם מבחינת העצמות שבהתפשטות, שאין זה רק לאחר הצמצום

¹⁸ דרך חיים שער התפלה ע' תיג.

כידוע), אף על פי כן, הרי צמצם והעלים את עצמותו, וכאלו נסתלק לגמרי, ונעשה חלל ומקום פנוי, דהיינו שאינו בא בהתגלות בדרך התפשטות, כמו שהוא לבדו ממש, כי אם בדרך הארה לבד, הנקרא קו וחוט, כידוע, והוא ענין עצמות שבהתפשטות הנזכר לעיל. כמו כן הוא בבחינת הנשמה האלקית, גם ששרשה האמיתית בעצמות אור אין סוף, כמו שהוא לבדו, הרי על כל פנים, כשנמצאת במהות מציאות נשמה בארבע עולמות אצילות בריאה יצירה עשיה, הרי מוסתר ונעלם העצמות שלה, מצד ששרשה האמיתית בעצמות אור אין סוף, כמו שהוא לבדו, ואינה באה רק בדרך התפשטות של העצמות דאור אין סוף, ביחוד פנימי דאבא ואימא וזעיר ונוקביה, דהיינו בחינת העצמות שבהתפשטות, כנזכר לעיל. ועל כן, מצד עצמה, לא תבא בבחינת מסירת נפש, כי אם אל העצמיות שבהתפשטות, (דהיינו בחינת אור אין סוף דקו וחוט שלאחר הצמצום, כנזכר לעיל). אבל ענין התורה ומצות, דכתיב, וידבר כו', אנכי כו', דהיינו כמו שהתורה בשרשה בעצמות אור אין סוף, כמו שהוא לבדו ממש, היא באה באופן זה גם בגילוי בארבע עולמות אצילות בריאה יצירה עשיה, עד תורה ומצות שלנו בגשמיות, (ועל כן, יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה, מכל חיי העולם הבא כו'. ואמר, שכר מצוה מצוה, דהיינו מצוה עצמה, שהוא למעלה מכל בחינת גילוי אור, מפני ששרשה בעצמות אור אין סוף ממש). ועל כן, על ידי התורה ומצות דוקא, תתעורר גם הנשמה האלקית, מה שיש בה מצד שרשה האמיתית בעצמות אור אין סוף, כמו שהוא לבדו ממש, כנזכר לעיל, ותבא למסירת נפש זה, לעצמות אור אין סוף ממש, מה שאין זה מצד הנשמה עצמה, בלתי התורה ומצות, כנזכר לעיל, ודי למבין.

ונמצא יובן בכללות מכל הנזכר לעיל, שיש שני בחינות מסירת נפש. הראשון, מסירת נפש דנשמה, באהבה רבה, בהתפעלות תשוקת הנפש מעומק קירות לבו, שנקרא נקודת הלב, בדביקות והתקשרות אמיתיות, בעריבות מתיקות ידידות עוז כו', מקרב ולב עמוק, עד שתכלה נפשו באהבה רבה בתענוגים, להתענג על הוי"ה בכל לבו ונפשו, כמו כלתה נפשי כו', או צעקה פנימית מקירות הלב בתפלה, עד כלות הנפש ממש, וכן בתשובה שלימה, עד שמואס בחייו ממש, בבחינת כלות הנפש ממש, וכי האי גוונא, וכידוע. והשני, מסירת נפש שיש לכל אחד ואחד על קדוש השם בפועל ממש, שהוא רק על התורה ומצות דוקא, כאשר אונסים אותו לעבור על התורה ומצות, שיומסר להריגה בפועל ממש. וזהו כמו טבע בכל אחד ואחד מישראל, גם בקלים, כידוע. וזהו למעלה הרבה יותר ממסירת נפש דאהבה רבה ותשובה ותפלה הנזכר לעיל. והוא, דמסירת נפש דאהבה רבה ותשובה ותפלה, באה מצד שורש הנשמה, שנולדו מיחוד פנימית דאבא ואימא וזעיר ונוקביה דאצילות, וכמו שכתוב, (ישעיה סג), כי אתה אבינו, עד שיש לכל אחד ואחד מישראל, שרש, במקור תולדות נשמתו,

ביחוד עילאה דזעיר ונוקביה דאצילות בריאה יצירה עשיה כו', והוא התקשרות עצמות הנשמות דכללות נשמות ישראל, למעלה, בעצמות אור אין סוף ברוך הוא, דהיינו בבחינת עצמות שבהתפשטות כנזכר לעיל.

אבל מסירת נפש שעל התורה ומצות על קדוש השם, הוא בא מצד שורש עליון פנימיות ועצמיות יותר, דהיינו כמו שאמר, במי נמלך, בנשמתן של צדיקים, שעלו בעצמות אור אין סוף, כמו שהוא לבדו ממש. אך להיות שמצד העצמות, הנשמה, הרי נעלם בה משרשה האמיתית הזוה, על כן, כל עיקר התקשרות הנשמה לעצמות אור אין סוף, כמו שהוא לבדו, הוא על ידי התורה ומצות דוקא. והוא כמו שאמר בזוהר, דתלת קשרין הן, דישראל מתקשראן באורייתא, ואורייתא מתקשרא בקודשא בריך הוא כו'. דהתקשרות זאת, היא בפנימיות ועצמיות דאור אין סוף ברוך הוא ממש, שלמעלה מעלה מבחינת מקור האור ושפע דנשמות, שבא ביחוד דאבא ואימא וזעיר ונוקביה כו'. לפי, ששורש התורה הוא בעצמות חכמתו יתברך ממש, כמו שהיא כלולה בעצמיות ממש, כנזכר לעיל. והוא שהיה ענין מסירת נפש דנשמות ישראל בזמן מתן תורה, שעל כל דיבור פרוחה נשמתן ממש, (כמו שאמר בגמרא שבת פ"ח עמוד א'). ומזה נעשה יסוד ושורש בנשמות ישראל, לדורות הבאים, עד ימות המשיח כו', שיוכלו למסור נפשם על התורה ומצות, כנזכר לעיל, ודי למבין.

ד) אך הנה יש להבין בזה, דלמה לא תבא ענין מסירת נפש זה שעל התורה ומצות, כי אם כשאונסין לעבור על התורה ומצות כו'. דהרי לפי כל הנזכר לעיל, מצד התורה ומצות בעצמם, שמתעורר בזה בחינת כח הנשמה מצד שרשה האמיתית בעצמות אור אין סוף, כמו שהוא לבדו, ואם כן, למה לא תבא למסירת נפש זה לעצמות אור אין סוף ברוך הוא ממש מצד התורה ומצות עצמם, וכמו שהיה במתן תורה, שעל כל דיבור פרוחה נשמתן. מה שאין כן מסירת נפש שעל התורה ומצות לדורות הבאים, הוא דוקא אחר שאונסין לעבור על התורה ומצות דוקא, ולא מצד התורה ומצות עצמם, כי אם אדרבה, בתורה ומצות כתיב, וחי בהם כו'.

הענין הוא, דהנה באמת יש להבין, איך תבא על ידי התורה ומצות למסירת נפש, שהוא ענין הסתלקות הנשמה מלהיות מתלבשת למטה בכלי הגוף, (עיינן בדרוש המתחיל בכל¹⁹ הלבבות יראוך כו', ההפרש בין כלות הנפש, שהוא ענין עליות הנפש עצמה, מופשטת מכלי הגוף, שזהו ענין חטא בני אהרן בקרבתם לפני הוי"ה וימותו כו'. אבל בחינת מסירת נפש, הוא עליות הנפש בהזדככות כלי הגוף, שיעלו גם הם למעלה כו',

¹⁹ אור התורה ויקרא ח"ב ע' תקלט.

ונתבאר בדרוש המתחיל ויקח²⁰ קרח כו'. אבל על כל פנים, גם בחינת המסירת נפש הוא בדרך העלאה דבחינת הרצוא, להיות שלא בדרך התלבשות אורות בכלים, עד שתבא גם למטה מטה גם בעולם העשיה כו'). והרי כל עיקר ענין התורה ומצות, הוא להביא גילוי אור העצמות ממש גם למטה מטה, וכמו בכלים דעשיה דוקא, שזהו עיקר ענין מתן תורה במצות מעשיות דוקא, כידוע ומבואר בכמה מקומות, והרי זה היפוך ענין מסירת נפש הנזכר לעיל.

אך הענין הוא, דכמו שבהתקשרות עצמות הנשמות מצד שרשם ביחוד פנימיות דאבא ואימא וזעיר ונוקביה כנזכר לעיל, ידוע שיש בזה שני בחינות. הראשון, מצד המקבל, שהוא מצד הנשמות, בהתקשרותם בעצמות אור אין סוף, (שהוא בחינת העצמות שבהתפשטות כנזכר לעיל). והשני, מכח התקשרות דאור אין סוף בכנסת ישראל, וכמו אהבה רבה אהבתנו, ואהבת עולם אהבתיך וכי האי גוונא. והיינו, אם שבא מסירת נפש זה, מצד התעוררות הנשמות מצד עצמם, בהתקשרותם בעצמות אור אין סוף כמו שהוא, כנזכר לעיל, ואם שמתעוררים ובאים מלמעלה, מצד התקשרות אור אין סוף בכנסת ישראל, (וכמו עד שתחפוץ, עת לכל חפץ, כמו שמבואר במקום אחר).

וכמו כן הוא במסירת נפש שבכללות נשמות ישראל על התורה ומצות, יש בזה גם כן שני בחינות. הראשון, מצד המשפיע, דהיינו מצד עצמותו, שנתן להם התורה ומצות, והוא מצד התקשרות עצמות דתורה הקדושה בנשמות ישראל, כידוע. והשני, מצד שרשם דנשמות ישראל בעצמותו ממש, (וכמו שאמר, דישראל מתקשראן באורייתא, שזהו מצד בחינת המקבל כו'). והנה בוודאי יש הפרש גדול בשני בחינות מסירת נפש הללו, דנשמות ישראל מצד עצמם, ומסירת נפש דעל התורה ומצות, בין כשזה בא מלמעלה למטה מצד המשפיע, ובין כשבא מלמטה למעלה מצד המקבל, כנזכר לעיל. דוודאי, כשזה בא מלמעלה למטה, לעורר נשמות ישראל במסירת נפש זה, על כרחך, שמצד עצמם, המה מרוחקים מכזה, וכמו מצד חומר הגוף, המחשיך ומסתיר וכי האי גוונא. מה שאין כן, כשזה בא מלמטה למעלה, הרי על כרחך, שנשמות ישראל המה במעלה עליונה מאד, כמו שהמה מצד עצמם, ואין החשך וההסתר מתגבר עליהם כלל. כי אם אדרבה, הרע כפוף ובטל לטוב, על כן יכולים לבא מצד עצמם למסירת נפש זה, בלי התעוררות מלמעלה כו'.

ויובן לפי זה בענין ובחינת מסירת נפש שעל התורה ומצות. דוודאי, כשזה בא מלמעלה למטה, הרי על כל פנים, מפני שנשמות ישראל מצד עצמם מרוחקים מזה, מצד החשך וההסתר כנזכר לעיל, ואם כן, כשבא האור הזה מלמעלה לעורר אותם,

²⁰ לקוטי תורה נב, ג.

הרי על כרחך שיהיה בהם ההפשטה מכל וכל, ויבאו לידי כלות הנפש, להיות כי אין בכחם, כמו שהם מרוחקים מצד החשך וההסתר כנזכר לעיל, להכיל את האור הזה ולקבלו בכי טוב, בדרך אורות וכלים, כי אם, ימאסו בחייהם כמו שהם עתה, מצד הריחוק, ותכלה נפשם אל אור האלקי הזה כו'. מה שאין כן, כשזה בא מלמטה למעלה, דהיינו מצד הנשמות עצמם, מפני שהם במעלה עליונה, ואין החושך וההסתר מכסה עליהם, אזי אדרבה, המה כלי קבלה לקבל את האור דתורה ומצות בכי טוב, ונקרא גם זה מסירת נפש, שמוסרים נפשם ורצונם לה' לבדו כו', דהיינו בתורה ומצות, כידוע.

וזהו, בשעת מתן תורה, שכפה עליהם הר כגיגית כו' (כמו שכתוב בגמרא שבת פ"ז עמוד ב', ובפרדס דף ב' עמוד ב') באהבה רבה, מלמעלה למטה, לקרבם לקבלת התורה, וזהו היה ענין הקולות והברקים וכל העם רואים כו', מצד שהיו עדיין מרוחקים מצד עצמם כו', על כן, על כל דיבור, פרוחה נשמתן. הגם שכל עיקר גילוי אור בתורה ומצות, הוא בגילוי אורות בכלים כנזכר לעיל, אך שלא היה עדיין בכחם לקבל את האור, כי רב הוא מהם כו', ועל כן פרוחה נשמתן כו'. אבל אחר כך, נתעלו נשמות ישראל במעלה עליונה, כמו שהם מצד עצמם, ובכחם לקבל את האור הזה דתורה ומצות, וזהו ענין טל תורה שהחיה אותם, והוא מה שזכו לבחינת ראייה ממש, וכמו שאמרו, רצוננו לראות את מלכנו כו', דהיינו ענין מסירת נפש הנזכר לעיל, במסירת הרצון לה' לבדו, והוא כמו שהם בגופים, ראו את אור עצמות אור אין סוף ברוך הוא, כמו שהוא למעלה, בתורה של מעלה, שכלולה בעצמות ממש, כנזכר לעיל. וזה היה עיקר ענין קבלת התורה לדורות הבאים, כמו שמבואר במקום אחר, בפירוש לאמר, שכל אחד ואחד כשמדבר בדברי תורה, הרי דבריו חיים וקיימים, כמו במתן תורה, ויכול להתקבל בנפשו, ולבוא לבחינת ראייה דמתן תורה כו'.

ונמצא, שהיה בזמן מתן תורה, שני בחינות דמסירת נפש. הראשון, מלמעלה למטה, שכפה עליהם הר כו', ועל כן, על כל דיבור, פרוחה נשמתן. והשני, המסירת נפש של המקבל, מלמטה למעלה, שזהו ענין טל תורה שהחיה אותם כו', והוא כנזכר לעיל, שעיקר אור דתורה ומצות, לבוא בגילוי דכלים דוקא, גם בכלים דעשיה. ועל כן, גם כמו שהם בגופים, ראו עצמות אור אין סוף, כנזכר לעיל. (מה שאין כן מסירת נפש דנשמות מצד עצמם, ביחוד פנימי הנזכר לעיל, הרי גם במסירת נפש שלמטה למעלה, תבוא לכלות הנפש ממש, מצד שעצמות אור אין סוף זה, שביחוד הפנימי דאבא ואימא כו', הרי הוא למעלה מערך חיצוניות הכלים, ומכל שכן מכלים דעשיה, כמו הגוף הגשמי, ואי אפשר לבוא לבחינת האור הזה, כי אם בכלות הנפש, בהתפשטותו בכלי הגוף מכל וכל. ושרש הדברים, דבחינת אור אין סוף, שביחוד פנימי הנזכר לעיל, הוא אור דקו וחוט שלאחר הצמצום, ואינו מאיר רק בכלים דאצילות, ומסתיים כו'. מה

שאינן כן, עצמות אור אין סוף שלפני הצמצום, הרי מעלה ומטה שוין קמיה, וכחשיכא כאורה, כמו שמבואר במקום אחר.

ה) וכל זה הוא כשנשמות ישראל הם במעלה העליונה, שיבואו למסירת נפש מצד עצמם, וכנזכר לעיל, לקבל את האור כו'. או גם כמו בתחילת מתן תורה, כשהיו מרוחקים, והיה בא האור מלמעלה, לעורר אותם, על כן, על כל דיבור דדברי תורה מצד עצמה, פרחו נשמתן בבחינת כלות הנפש ממש. אבל בזמן הגלות, כשנשמות ישראל מרוחקים בתכלית, מצד גדול החושך וההסתר כו', וגם מלמעלה אין שום גילוי אור באהבה רבה בדרך הגילוי, כמו בזמן מתן תורה שכפה עליהם ההר כו', שהוא בחינת אהבה רבה כנזכר לעיל, ועל כן לא יבואו לבחינת מסירת נפש הזה שעל התורה ומצות, כי אם כשאונסין לעבור על התורה ומצות דוקא, שיש בכח כל אחד ואחד מישראל למאוס בחייו ממש, ולמסור עצמו להריגה בפועל ממש, שלא לעבור על התורה ומצות, חס ושלום, כי הוא חיינו האמיתית דעצמות אור אין סוף ברוך הוא ממש.

ובאמת, זהו גם כן כח הנמשך מלמעלה, לעורר נשמות ישראל במסירת נפש זה, רק שאינו בא בדרך גילוי באהבה רבה כמו במתן תורה, כי אם מלובש בלבוש ההסתרה, שהוא ענין היסורים וכי האי גוונא, וכמו אשרי הגבר אשר תיסרנו י"ה כו', שזהו כח ההתעוררות מלמעלה למטה, לעורר כח נשמות ישראל מצד שרשם האמיתית, שהוא במסירת נפש על התורה ומצות דוקא, כנזכר לעיל.

והנה בזה עצמו יש גם כן שני בחינות. הראשון, כמו שהוא בזמן אחשורש, שעיקר ענין המסירת נפש בזמן ההוא, היה מצד המשפיע, שהוא עצמות אור אין סוף ברוך הוא, שמתקשר בנשמות ישראל בנתינה דתורה ומצות, כמו שהיה במתן תורה, ועל כן אמרו, קימו וקבלו, קימו מה שקבלו כבר במתן תורה. דאף על פי שבמתן תורה היה מכח עצמם דכללות נשמות ישראל, כנזכר לעיל, אבל גם זה היה העיקר מצד כח המשפיע, שעשה בהם כלי קיבול, וכמו קול ה' יחולל אילות כו', וכמו שיתבאר. רק, שבמתן תורה היה זה בגילוי אהבה רבה, ובכאן היה בהתלבשות ביסורים, כנזכר לעיל. אבל נהפך הדברים ממילא, מלמעלה ממש, מיגון לשמחה כו', ולא היה כל זה על ידי איזה התגברות בנשמות ישראל מלמטה למעלה במלחמה, וכי האי גוונא. אבל בימי חשמנאי, הרי היה על ידי מלחמה, שמסרו נפשם וחיותם לעמוד בנצחון נגד האויב כו', וזהו שמצאו פך אחד של שמן כו', להדליק ולהאיר נר הוי"ה דנשמות ישראל, כמו שהם בשרשם כו'. על כן, הרי זה מסירת נפש שמלמטה למעלה, כנזכר לעיל, ודי למבין.

והנה לפי מה שנתבאר לעיל, דגם ששרשם האמיתי של הנשמות, הוא גם כן במהות ועצמות אור אין סוף ברוך הוא, כמו שהוא לבדו ממש, הרי אף על פי כן, כשבאה הנשמה במהות הארבע עולמות אצילות בריאה יצירה עשיה, אז מוסתר בה שרשה האמיתי הזה, בלתי תגלה בה מצד עצמה, מצד היותה בחינת אדם, אדמה לעליון, כנזכר לעיל, כי אם על ידי התורה ומצות דוקא. והוא שהיה הגילוי בזמן מתן תורה, מבחינת עצמיות אור אין סוף ברוך הוא, כמו שהוא לבדו ממש, ובאותו אופן ממש באה התורה למטה, בלי ריבוי הצמצומים והסתרות, כמו על דרך השתלשלות דעילה ועלול, שהאור נתמעט במיעוט אחר מיעוט, כידוע, על כן, על ידי התורה ומצות, מתעוררת גם שרשה האמיתי של הנשמה, כנזכר לעיל. וזהו שכתוב, תורת ה' תמימה משיבת נפש, שתשוב את הנשמה לשרשה האמיתי, דהיינו כל פרטי חלקי הנשמה, גם בחינה אחרונה שבה, שהוא בחינת נפש, כידוע. וזהו גם כן מה שכתוב, פקודי ה' ישרים משמחי לב, דהיינו להיות נמשכים שלא בדרך השתלשלות עילה ועלול, כי אם מלמעלה למטה, כמו שהוא ממש, וזהו שנקרא ישרים, (ונתבאר בדרוש המתחיל, כי תהיינה²¹ לאיש שתי נשים כו'), ועל כן הם משמחי לב, ועל דרך הידוע, שהשמחה הוא מגלה כל נעלם, והיינו כנזכר לעיל, באופן גילוי הנשמה, כמו שהוא מצד שרשה האמיתי דוקא.

(ומה שכתוב, והאלקים עשה את האדם ישר, ונתבאר בדרוש המתחיל, כי תהיינה כו', דגם גילוי הנשמה בגוף, הוא בבחינת ישר. ולפי מה שנתבאר לעיל, הרי שרשה האמיתי מוסתרת, כנזכר לעיל, אפשר לומר, דזה קאי כמו שהנשמה כבר במהות הארבע עולמות אצילות בריאה יצירה עשיה, הרי באה משרשה באותו העולם, שהוא כמו כן ממש באה בהתלבשות בגוף, בלי השתלשלות עילה ועלול, ולא כמו כל הנבראים שבאים משרשם בבחינת ההשתלשלות דעילה ועלול, כמו פני שור שבמרכבה, שממנו בא בדרך ההשתלשלות דעילה ועלול כל מין בהמות, וכך פני אריה עד מין כל החיות, וכי האי גוונא. מה שאין כן הנשמה, כנזכר לעיל, שבאה בלי השתלשלות כו'. אך לפי מה שנתבאר בדרוש המתחיל אוסרי²² לגפן כו', שבחינת אדם, הוא תכלית שלימות הנשמה בעסק התורה ומצות, וכמו ואדם אין לעבוד כו'. אם כן, יש לומר שזהו מה שכתוב, והאלקים עשה את האדם ישר, דהיינו על ידי שלימות האדם בעסק התורה ומצות. שעל ידי התורה ומצות, תבא התגלות הנשמה, כמו שהיא מצד שרשה האמיתי ממש. ועוד, דבלאו הכי, גם שרשה האמיתי מוסתר

²¹ מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ב ע' תקנא.

²² תורת חיים בראשית ע' רלז, ג.

בה, אף על פי כן, יתכן לומר עליה, והאלקים עשה את האדם ישר, להיות שאין זה כמו בדרך השתלשלות דעילה ועלול, שבא בצמצום אחר צמצום, במיעוט האור כו'. מה שאין כן ענין מוסתר, היינו שיש בהנשמות, גם כמו שהוא עכשיו, אותה הבחינה דרשה האמיתי, רק שמוסתר בה, וביכלתו להוציא מההעלם אל הגילוי, והיינו על ידי התורה ומצות, כנזכר לעיל).

ואם כן, יובן במה שהיה במתן תורה, שכפה עליהם ההר כו', שהוא מלמעלה למטה, שעל ידי זה דוקא נתעלו נשמות ישראל במעלתם, להיות כלי קבלה לאור דתורה ומצות, שזהו ענין טל תורה החיה אותם, כנזכר לעיל, וכמו קול ה' יחולל אילות, שנעשה כלי בחלל ריקן לקבל כו'. ועל כן, הקדימו נעשה לנשמע כו'. וזה היה מקור אמיתי לדורות הבאים, שכל אחד ואחד, כשמדבר דברי תורה, הרי דבריו חיים וקיימים, כמו במתן תורה, ויכול להתקבל בנפשו ולבו ולבוא לבחינת ראייה דמתן תורה, כנזכר לעיל. וזהו שאמר גם בזמן אחשורש, קימו וקבלו, קימו מה שקבלו כבר במתן תורה, כנזכר לעיל.

וא"ו) ובזה יובן נוסח ברכות התורה, שקודם קריאת התורה מברכים אשר בחר בנו כו' ונתן לנו את תורתו כו', ולאחר קריאת התורה אשר נתן כו' וחיי עולם נטע בתוכנו כו'. והענין הוא, דהנה ענין הבחירה לא יתכן כי אם בשני דברים, שמעלת שניהם שווים לגביה. כי אם אחד מהם יש בו מעלה יתירה על השני, אם כן למה צריך לזה ענין הבחירה, הרי כמו נבחר ועומד כו'. וזה מה שאמר, אתה בחרתנו מכל העמים כו', להיות שנאמר, הלא אח עשו ליעקב, דהיינו כמו שהנשמות כבר באים במהות הארבע עולמות כו', דכלא חשיבי קמיה, כל הארבע עולמות וכל אשר בהם, וכמו הודו על ארץ ושמים כו', (וכמו שמבואר בדרוש המתחיל אוסרי לגפן כו', דגם עולם הבא, בחינת עין לא ראתה כו', הוא רק מבחינת הודו של שמו, שקדוש ומובדל מעלמין על כל פנים כו'. אבל מהות ועצמות אור אין סוף ברוך הוא, שזהו אתה קדוש, לא יתכן לומר עליו גם ענין קדוש זה, שמובדל מעלמין כו'). ועל כן, על זה נאמר, הלא אח עשו ליעקב כו'.

אך על פי כן, אתה בחרתנו כו', והוא על ידי שקדשתנו במצותיך כו', שהמה בחינת גילוי עצמות כמו שהוא לבדו ממש, שמזה תתעורר גם כן שרשה אמיתית של הנשמות במהות ועצמות ממש, שלא יתכן על זה לומר הלא אח עשו ליעקב, להיות שאין משם

שום שורש ומקור חס ושלום לבחינת עשו כו', כי כל הגוים כאין וכאפס נחשבו כו', (וכמו שמבואר בדרוש דהפלגה²³ כו', ששרשם רק מבחינת ישת חושך סתרו כו').

אך אם כן, הדרא קושיא לדוכתא, דאיך שייך ענין הבחירה, כי נבחרים ועומדים שם מצד שרשם האמיתי כו'. אלא על על כרחך צריך לומר, דהיינו גם כמשכבר באים הנשמות במהות הארבע עולמות אצילות בריאה יצריה עשיה, ששם נאמר הלא אח עשו ליעקב כו', שמה נבחרו ישראל במעלה יתירה, על ידי שקדשתנו במצותיך, והוא שנתעלה מהות הנשמות כמו שהם בארבע עולמות כו', להיות בהם אז מעלה יתירה שמצד שרשם האמיתי, והוא על ידי התורה ומצות דוקא, שגם המה באים באופן בחינת הגילוי שלהם בדרך זה. והוא, דגם שהתורה היא מחכמתו העצמית כנזכר לעיל, שלמעלה מעלה הרבה מערך העשר ספירות הנקרא מדותיו, (כמו שנתבאר בדרוש המתחיל להבין²⁴ מה שכתב בפרי עץ חיים בענין הפורים כו'), אף על פי כן, נאמר, זאת התורה אדם כו', דהיינו שבא בהתלבשות בבחינת אדם דעשר ספירות, בהתלבשות הארבע עולמות, כמו שמבואר במקום אחר, שזהו ענין תורה דבריאה ותורה דיצירה עד תורה דעשיה כמו שהוא לפנינו. ולא שבאה כענין הארבע עולמות, דהיינו בדרך ההשתלשלות דעילה ועלול, כי אם כמו שהוא מצד שרשה האמיתי בעצמות אור אין סוף ממש, באותו אופן, בא בהתלבשות הארבע עולמות כו'. וכן בענין המצות ששרשם בעצמותו ממש, ובאים בציור אדם דרמ"ח פקודין, רמ"ח אברים כו', ונאמר, פקודי ה' ישרים כנזכר לעיל, (וכמו שמבואר בדרוש המתחיל ביום²⁵ השמיני עצרת כו', במה שאמר, וישמחו בך ישראל מקדשי שמך כו').

ועל כן, על ידי זה, יהיה גם בנשמות מעלה יתירה, גם כמו שהם במהות הארבע עולמות, להיות מתגלה בהם אז כמו שהם מצד שרשם האמיתי. וזהו עצמו ענין הבחירה, כמו אתה בחרתנו כו', וזהו ענין נוסח הברכה, אשר בחר בנו מכל העמים. דהיינו, על ידי שנתן לנו את תורתו, דוקא בדרך נתינה, כמו דבר הנותן מיד ליד, בלי שום שינוי מיד הנותן ליד המקבל, ואז דוקא יכולה כל נשמה פרטית לקרוא בתורה, לדבק נפשו באות המיוחד לשרש נשמתו למעלה בעצמות תורת של מעלה כנזכר לעיל, משום דתלת קשרין הן כו', וכמו כי אמרתך חייתני כו'. ומסיימים, נותן התורה, לשון הוה. שבכל עת הוא נותן את התורה, והוא במעלת שפע אור התורה מלמעלה

²³ תורת חיים נח עו, א.

²⁴ תורה אור מגלת אסתר צג, ג.

²⁵ מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ד ע' א'רעג.

למטה, כמו שהיה בשעת מתן תורה. אבל אחר קריאת התורה, שכבר קבל שפע חיות נשמתו מאותיות התורה, מברך אשר נתן לנו, שכבר נתן לנו ונתקבל בתוכנו, והוא מה שאומרים וחיי עולם נטע בתוכנו, דהיינו שכבר נטע כו', שזהו ענין קבלת התורה, שנתקבל בהם, להיות בחינת כלי בית קיבול לאור דתורה, שזהו מצד שורש המקבל, שיכול להיות כלי בית קיבול.

ואף על פי שגם זה שנעשה בחינת כלי בית קיבול, הוא בא מכח המשפיע שנטע בתוכנו כו', אך זה קאי על מעלת המקבל. וזהו שמסיימים עוד, נותן התורה, שיוכל לבוא במקבלים, דהיינו במעלת המקבלים. מה שאין כן, נתינה ראשונה, הוא עצם השפע דאור דתורה מצד המשפיע כו'. והענין הוא על דרך משל, בהשפעת הרב לתלמידו, שיש בזה שני דברים. הראשון, גילוי עצם השפעת השכל מן הרב, בעומק חכמתו. והשני, מה שרואה הרב שיתקבל במקבל התלמיד דוקא, והיינו להעלות מעלת המקבל, לקבל עצם ההשפעה הזאת. ועל דרך דוגמא ממה שכתוב בקריעת ים סוף, לגזור ים סוף כו', כי לעולם חסדו, והעביר ישראל כו' כי לעולם חסדו. דהיינו, שעצם ענין הפך ים ליבשה, הוא בחינת החסד שלמעלה, להביא גילוי אור, מהעלם דים, בחינת עלמא דאתכסיא, כידוע. וגם מה שהעביר ישראל כו', דהיינו שיהיה ביכולתם לקבל את גילוי האור הזה, זהו גם כן בחינת החסד שלמעלה. כי הרי על כרחך, שעלו ישראל במעלה עליונה, באופן שיהיה ביכולתם לקבל כו', וכמו שנתבאר לעיל, שגם כח זה הוא מלמעלה דוקא, וכמו קול ה' יחולל אילות כו'. וזהו גם כן ההפרש בין ברכה שלפני קריאת התורה, שהוא על עצם שפע אור התורה מלמעלה למטה, וברכה האחרונה הוא על הכח שניתן במקבל, שהם נשמות ישראל, להיות חלל בית קיבול לקבלת אור דתורה, וכמו טל תורה החיה אותם כו'. ועל כח זה מברכים גם כן נותן התורה, לשון הוה, שבכל עת הוא נמשך, לצורך המקבלים כו', ודי למבין.

ובכל הנזכר לעיל, יובן גם כן גודל מעלת מסירת נפש של עשרה הרוגי מלכות, שכתוב בעץ חיים²⁶, שמעלין מיין נוקבין לפנימיות דאבא ואימא, עד ימות המשיח כו'. והענין הוא, בהקדים מה שכתוב, תורה צוה לנו משה כו'. דאיך יתכן לומר בענין התורה, שרק משה צוה לנו, הלא מאת הוי"ה ניתנה לכל ישראל, וכמו והאלקים יעננו בקול, בקולו של משה כו'. אך באמת, זהו מה שכתוב, משה ידבר והאלקים יעננו כו', היינו על דרך מה שנתבאר לעיל באור דתורה, שנותן לנו מלמעלה, שהוא גילוי חכמתו העצמיית, והוא שבא בההשפעה הזאת בזמן מתן תורה לכל ישראל. והנה אותה ההשפעה הוא שנמשך למשה, שכלול בו מכח עצמות המשפיע, ועל כן היה ביכולתו

²⁶ שער לט דרוש א.

בידו לצוות לבני ישראל. דהגם שנאמר, משה ידבר, וכמו דבר אתה עמנו כו', אך והאלקים יעננו בקול, וכמו (הושע ב') אני אענה את השמים כו', שהוא מלשון השפעה, וזהו מצד שאמר שכינה מדברת מתוך גרונו של משה (וכמו שאמר המגיד להרב בית יוסף, אני המשנה המדברת בפיו כו') וזהו שכתוב תורה צוה לנו משה, והוא מצד שכלול בו מכח המשפיע עצמו.

וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, משה קבל תורה מסיני ומסרה כו'. דהיינו שאותו כח המשפיע שהיה כלול במשה, הוא שמסרה ליהושע. ואם כן, גם ביהושע היה דבורו כלול מכח המשפיע, עד כל התנאים והאמוראים, שהם שרי התורה, בחינת משפיעים תורה לכללות נשמות ישראל, שכלול בזה מכח עצמות המשפיע. ונמצא, מסירת נפש דעשרה הרוגי מלוכה, היה כמו שהיה במתן תורה, שעל כל דבור פרוחה נשמתן, שהוא מצד המשפיע כנזכר לעיל. וגם היה בהם מסירת נפש השני, מצד התקשרות עצמות הנשמות בתורה של מעלה, שזהו מלמטה למעלה כנזכר לעיל. אך שהיו בהם מסירת נפש זה דשני הבחינות הללו, כמו בזמן הגלות, כנזכר לעיל, בלבוש היסורין. וזהו כמו מסירת נפש דפורים ומסירת נפש דחנוכה, כנזכר לעיל. והיה כלול במסירת נפש של עשרה הרוגי מלוכה, שני הבחינות דפורים וחנוכה כו'. ועל כן, המה דוקא המעלים מיין נוקבין לחכמתו העצמיות יתברך, דאיהו וחכמתו אחד, כמו שהוא לבדו ממש. ועל כן, העלאת מיין נוקבין זה, הוא להמשיך מקור המוחין פנימיים, לפנימיות אבא ואימא כו'. ופירוש מקור המוחין פנימיים, היינו חכמתו העצמיות ממש, זהו מקור האמיתי בשלימות עצמותו, כמו שהוא לבדו ממש, להיות מזה יחוד פנימי דאבא ואימא, שזהו בחינת עצמות שבהתפשטות, משום דנעוץ תחלתן בסופן, תורה שבעל פה, מלכות קרינן לה כו', ודי למבין.